

УДК 811.111' 373.61'42:821.П-31Дорр.09

Чорняк Анастасія Русланівна*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича***ЕТИМОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ЕНТОНІ ДОРРА “ALL THE LIGHT WE CANNOT SEE”**

Дослідження присвячене вивченню етимологічних особливостей одиниць на позначення емоцій у художньому дискурсі. Матеріалом для вивчення емоцій слугував роман Ентоні Дорра “All the Light We Cannot See”. Лексеми на позначення емоцій було досліджено із урахуванням досягнень лінгвістичної науки в галузі вивчення етимології. У роботі одиниці були вивчені згідно їхнього етимологічного походження та поділені на позитивні та негативні емоції. На основі етимологічного аналізу можна зробити висновок про те, що більшість слів є іншомовного походження, а саме з латинської та давньоанглійської мови.

Ключові слова: етимологія, емоція, художній дискурс, англійська мова, позитивні емоції, негативні емоції, love, delight, fear, happy, angry, horror.

Актуальність теми визначається загальним спрямуванням сучасної лінгвістики до вивчення лексики національних мов і зумовлена потребою дослідження одиниць на позначення емоції, оскільки ці лексеми є одними із найважливіших категорій мовної картини світу будь-якої мови, але водночас у кожній етнічній мові виявляє свою специфіку, англійська мова не є виключенням.

У лінгвістиці з'явився етимологічний напрямок, в якому активно розробляється проблематика “емоцій в мові”. Зростає увага до вивчення текстів, які виражають “світ емоцій”, зокрема тих засобів за допомогою яких письменник виражає своє ставлення до тих чи інших людей, явищ, фактів, передає свої почуття, емоції. Також увага прикута і до того яке значення мають емоції і для читача, як вони на нього впливають та чому саме автор із усіх можливих гам емоцій обрав саме цю. Проблематику вираження емоцій у мові вивчають вітчизняні та зарубіжні лінгвісти, а саме Ю. М. Караулов, І. В. Арнольд, П. О. Селігей, А. Вежицька, О. М. Вольф, І. І. Квасюк, Л. Г. Бабенко та багато інших.

Ціль поданої статті – дослідити, виділити і проаналізувати мовні засоби, які посилюють емоційність мови у творі Ентоні Дорра “All the Light We Cannot See” та дослідити їхнє походження.

Англійська мова є однією із найпопулярніших та найбагатших за словниковим запасом серед світових мов. У своїй скарбниці вона містить величезну кількість слів іноземного походження. Першопричину такого феномену слід шукати в історії мови, так як вона тісно пов'язана із історією нації. Більшість запозичень у англійській мові беруть свій початок у латинській, французькій та грецькій мовах. Також іншомовні характеристики можна простежити і з скандинавських мов, німецької, іспанської та ін. Іноземний вплив захопив усі сфери та поширився не тільки на терміни, професійні слова, а також і на побутову лексику, зокрема одиниці, які позначають емоції.

Основними питаннями при проведенні дослідження стали слова, які передають позитивне та негативне емоційне забарвлення мови. Тобто це слова, які надають певному елементу висловлювання більшої виразності, підкреслюють колоритність мови з метою привернення уваги читача [1, с. 285]. Не залишилось поза увагою і їхнє етимологічне походження, із якою мовою зв'язана дана емоція. Тому матеріалом даного дослідження виступає роман Ентоні Дорра “All the Light We Cannot See”, тому що мова його творів вивчена недостатньо.

Під вираженням емоцій розуміється їх мовне представлення, маніфестація в мовленні, що супроводжується внутрішнім і зовнішнім переживанням. Вираження емоцій – це безпосередня комунікація власне емоцій, а не їх позначень, їх мовне виявлення. Мовне вираження емоцій

здійснюється за допомогою особливої емотивної лексики. Проте не лише лексичний, але й усі інші рівні мови мають для цього свої спеціальні засоби [4, с. 145].

Вивчення емоцій та їх роль у житті людини завжди цікавило вчених, дослідників, які працюють у галузі цілого ряду наук, таких як філософія, фізіологія, психологія, лінгвістика та багато інших. Такий підхід не є випадковим, оскільки проблеми емоцій та їх ролі в житті людини є багатограними. Емоції є невід'ємною складовою психології людини, вони виявляються певною мірою в усіх сферах її діяльності.

Для даного дослідження важливий поділ емоцій на позитивні та негативні, однак К. Ізард вважає, що «замість того, щоб говорити про негативні й позитивні емоції, було б правильніше вважати, що існують такі емоції, які сприяють підвищенню психологічної ентропії, та емоції, які, навпаки, полегшують конструктивну поведінку. Такий підхід дозволить нам зарахувати ту чи іншу емоцію до розряду позитивних або негативних, залежно від того, який вплив вона справляє на внутрішньособистісні процеси й процеси взаємодії особистості з найближчим соціальним оточенням при врахуванні більш загальних етологічних й екологічних чинників» [3]. У межах лексико-семантичної групи «Почуття та емоції» чітко відмежовані полярні мікрогрупи: позитивні емоції людини (з ядерною одиницею *love*) та негативні емоції (домінантні одиниці *fear*) [2].

Принцип номінації, як основний напрям ходу думки, за яким здійснюється називання конкретного об'єкта, реалізується через відповідні способи, мотиви та засоби називання. Також найменування відноситься і до фізичних речей, як до уявних, так і до абстрактних, наприклад *love, fear, delight, excitement, pleasure, fright, anger*. Саме такі слова роблять мову забарвленою, як веселка. Слова мови зазвичай відображають не реальність світу, а інтерес людей, які розмовляють цією мовою [5, с. 22].

У нашому дослідженні способів номінації емоцій в англійській мові ми проаналізували походження лексем які позначають емоції у художньому дискурсі Ентоні Дорра "All the Light We Cannot See"

Love – почуття кохання, любові, пристрасті. Походить ще від давньоанглійського слова *lufu*, що також позначало кохання. Ця лексема має спільний корінь у індоєвропейській мові, так як ми бачимо зв'язок із санскритом *lubhyati* 'бажання'. Слово *love* спільнокореневе із латинським словом *libet, libido*, що також означає бажання. Отож, дана лексема є спільною для всіх германських мов (німецька *Liebe*, датська *lof*, готська *liufs*), що означають почуття любові та бажання і мають спільний корінь **leubh-* піклуватися, бажати, любити [6, 7].

Лексема *love* із часом прижилась у мову та стала популярною, тому із роками почали з'являтися у лексиконі вирази із цим словом. Наприклад *to fall in love* почали вживати ще з 1500 року. *To make love* та *love affair* стало популярним у 1570, а вираз *love scene* з 1630 року. *Love life* спочатку вважався терміном у психологічному жаргоні з 1919 року. *Love beads, love bug, love-handles* уже більш сучасні та вживаються із 1960 [6, 7].

"It is only movement and *love*; it is the living infinite."

"That's how it feels right now, he thinks, kneeling beside her, rinsing her hair: as though his *love* for his daughter will outstrip the limits of his body."

Delight – задоволення, що позначає піднесений стан людини, почуття радості. *Delight* запозичене з французької мови *delitier* (дієслово) та *delit* (іменник), а у свою чергу ці слова були взяті з латинської мови *delectare*, що означає зачаровувати. Згодом було додано суфікс *-gh-* у XVI столітті. Також у цьому слові можна провести паралель із словом *light* світло. Ми можемо стверджувати, що цей стан задоволення почали найменувати саме так через його етимологічне походження [6, 7].

"*Delight* itself is a weak term to express the feelings of a naturalist who, for the first time, has wandered by himself into a Brazilian forest . . ."

Fear – у Середньовіччі вживалось інше слово *fere*, але ці дві лексеми походять із давньоанглійської *far* "страх, раптова небезпека". Як і більшість англійських слів має спільний корінь із германськими мовами (датська *gevaar*, німецька *Gefahr*) **feraz*, що позначає небезпеку. Початкове значення лексеми «небезпека» почало розвиватись у «стан страху, страх» у XII столітті, а у XV отримало і ще одне значення як «страх перед Богом». У XIX почали

вживати фразу «вселити страх Божий у когось» і вважався звичайним релігійним виразом на той час [6, 7].

*“If **fear** darkens his friend’s face, Werner cannot see it.”*

*“She dares not pull herself up for **fear** of the noise her knees will make on the boards.”*

Happy походить із середньовічної англійської від іменника *hap*, яке означало у XIV столітті «хороша удача», а згодом отримало і суфікс *-u*. У цей ж час мало і таке значення як «дуже радий». У 1520 році його значення ще збільшилось і стало більш схоже на сучасне “greatly pleased and content”, що означає «дуже задоволений». У давньоанглійській лексема *blīde*, що позначала «щасливий» на сьогодні існує як *blithe*, тобто веселий. Для більшості європейських мов, які мали у своєму словниковому запасі слово *happy*, ця ж лексема означала *lucky* «вдалий». Винятком стала валлійська мова у якій *happy* мало значення *wise* «розумний» [6, 7].

Не винятком є і лексема *happy*, яка у своєму арсеналі має декілька виразів які вживаються уже роками. Наприклад, усім відомий вираз *happy ending* вживається ще з 1756, і вперше був використаний у літературі. Така фраза як *happy day* означає «день весілля» та широко використовується з 1739. Фраза *happy hour* датується ще 1961 роком, для позначення вечірнього часу знижок на їжу та напої у кафе чи ресторанах, та вживається по сьогоднішній день у всіх куточках світу [6, 7].

*“Is she **happy**? For portions of every day, she is **happy**.”*

Afraid – лексема, яка позначає стан страху та боязні. Вживається ще з XIV століття середньовічної англійської та є минулим часом слова *afray* «боятися». Походить із давньої французької мови *affrai, effrei, esfrei* «занепокоєння, страх», а також латинського слова **exfridare*, що означає виводити із стану спокою. Перша частина слова префікс *ex-* «з», а друга частина **frithu*, що означає мир. Цікавий факт, що розмовний вираз *I’m afraid* почав широко вживатись ще з 1590 року та не означав страх чи побоювання, а більше як «я жалію, мені гірко» [6, 7].

*“Though everyone said the duke himself had never looked better, he became **afraid** to go out, **afraid** to accept visitors.”*

Лексема *horror* датується XIV століттям та означає почуття страху, жаху та відрази. Походить із латинського слова *horror*, що означає жах, релігійний страх. Також зв’язане із французьким дієсловом словом *horrere* «тремтіти від жаху». У 1530 році також мало значення «тремтіти», особливо як симптом якоїсь хвороби чи реакції на щось. У XX ця лексема отримала нове значення, як один із жанрів кіно *horror film* «фільм жахів». Інші форми цього іменника також раніше вживались, наприклад *horribility, horribleness, horridity* та *horridness* [6, 7].

*“Racial purity, political purity—Bastian speaks to a **horror** of any sort of corruption, and yet, Werner wonders in the dead of night, isn’t life a kind of corruption?”*

Проаналізувавши шість базових емоцій у творі Ентоні Дорра “All the Light We Cannot See”, ми можемо вивести результати у Таблицю 1.

Таблиця 1

Частота вживання лексем на позначення емоції та їхнє етимологічне походження

Назва емоцій	Частота вживання	Етимологічне походження
Love	45	давньоанглійська
Delight	4	латинська
Fear	7	давньоанглійська
Happy	11	давньоанглійська
Afraid	12	давньоанглійська
Horror	3	Давньоанглійська

Лексика, яка вживається для позначення почуттів і емоцій людини, відповідних станів і процесів, відбита у романі Ентоні Дорра “All the Light We Cannot See” досить повно. Серед зафіксованих лексем на позначення позитивного внутрішнього емоційного стану людини:

кохання, радість, щастя, задоволення, а також і тих, що виражають негативні емоції – жах, страх, злість, боязнь, невдоволення для статті було обрано лише декілька прикладів – *love, delight, fear, happy, afraid* та *horror*, на основі яких можна зробити висновок, що майже усі лексеми які позначають емоції були запозичені з латинської мови і давньоанглійської та вживаються у лексиконі ще з середньовіччя.

Отже, найбільше лексем було запозичено з давньоанглійської у період з XI по XIV століття. Найчастотнішою лексемою із шести описаних виявилася лексема *love* (45 слововживань). Найменш вживаною лексема *horror* (3 слововживання).

Список використаних джерел.

1. Колмакова В. Б. Етимологія та лексико-семантичне поле концепту «гнів» в іспанській мові / В. Б. Колмакова // Молодий вчений. Серія: Філологічні науки. – Херсон, 2016. – № 8 (35). – С. 285–288.
2. Тома Н. М. Абстрактна лексика на позначення почуттів та емоцій людини в мові творів Петра Могили / Н. М. Тома / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11535/Toма_Abstraktna_leksyka.pdf
3. Изард К. Психология эмоций / К. Изард – М. ; Харьков ; Минск; Питер, 1999.
4. Hempelmann C. and Gironzetti E. An interlingual study of the lexico- semantic field LAUGH in Ken Kesey's One Flew over the Cuckoo's Nest / C. Hempelmann and E. Gironzetti // Journal of Literary Semantics, 2015. – № 44(26). – Pp. 141–167.
5. Palmer F. R. Semantics. Second Edition / F. R. Palmer. – Cambridge: The University Press, 1981. – 164 p.
6. Online Etymology Dictionary. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.etymonline.com/>
7. Oxford Advanced Learner's Dictionary. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/>

УДК 811.161.2'367. 334

Пітель Василь Іванович

Кандидат філологічних наук, доцент

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

МОРФОЛОГІЧНЕ МАРКУВАННЯ НЕЗАКІНЧЕНИХ НЕЧЛЕНОВАНИХ РЕЧЕНЬ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті досліджуються особливості морфологічного маркування незакінчених нечленованих речень сучасної української мови. На основі встановленої частиномовної належності вербалізованих структурних елементів незакінчених нечленованих речень здійснено типологію аналізованих синтаксичних одиниць, вивчено їх кількісні характеристики у порівнянні з аналогічними, що властиві нечленованим реченням сучасної української мови.

Ключові слова: незакінчене речення, нечленоване речення, незакінчене нечленоване речення, еквіваленти речення.

Вивчення мови в динаміці, у процесі її мовленнєвої реалізації є одним із актуальних і перспективних завдань сучасної лінгвістики, що активізувало дослідження не тільки граматично усталених типів простих і складних речень, але й тих синтаксичних побудов, які досі трактуються неоднозначно (в основному описуються як еквіваленти речень [6, 289 – 309; 1, 252 – 259; 8, 138 – 149]) і які є характерною ознакою будь-якої мовленнєвої ситуації як комунікативні репліки співрозмовників.

У сучасному українському мовознавстві незакінчені речення з-поміж усіх так званих еквівалентів речень характеризуються найбільш повним набором комунікативно-граматичних реченнєвих ознак [5; 8, 144 – 146; 3, 40; 4]. Водночас таким синтаксичним побудовам властиві комунікативно-прагматичні особливості, які зумовлюють їхню формально-граматичну організацію, що конструюється з урахуванням насамперед відповідних комунікативних інтенцій співрозмовників і конситуативних параметрів кожної окремо взятої комунікативної ситуації. Зазначені мовленнєві фактори спричиняють майже повну редуцію синтаксичної конструкції, а незакінчені речення набувають ознак нечленованих [3, 42], які також у сучасному мовознавстві характеризуються різно трактуваннями й активно досліджуються [7, 1 – 2].